

REUNIUNEA DE TEMPERANȚĂ ANTIALCOOLICĂ DE LA BLAJ (1910-1917)

Victor Tudor ROȘU

Argument

Problematika alcoolismului în spațiul românesc, pentru secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, este una prea puțin analizată. Într-un peisaj istoriografic deșertic, oaza o întrețin excelențele cercetări din ultimii ani întreprinse de Marius Rotar, printr-o serie de studii, ce vor fi menționate și în cele ce urmează. Cum cercetătorul albaiulian, deși a avut în mai multe rânduri în vedere diferite aspecte, nu a exploatat la maxim fondul de documente al Reuniunii de temperanță din Blaj, ne propunem în cele ce urmează epuizarea exhaustivă a acestuia, ocazie cu care vom încerca să constituim un tablou cât mai complet al modului de organizare, al resurselor, modului de acțiune și conținuturilor pe care le ridică o reuniune antialcoolică de la debutul secolului al XX-lea.

Context

Primele asociații antialcoolice apar în Scoția, la 1829 (împotriva spirtoaselor în acest caz)¹, după care, pe măsură ce înaintăm în timp, modelul se răspândește mai peste tot în lume, iar numărul reuniunilor, urmărind temperanța sau abținerea totală, este mereu în creștere². În 1885, are loc primul congres internațional împotriva alcoolismului, organizat la Antwerp, în Belgia, iar în 1912 Islanda devine prima țară care introduce prohibiția alcoolului (din 1915, totală), în urma unui referendum ținut cu patru ani înainte³. În anii următori și alte țări au adoptat prohibiția, totală sau numai în privința unor anumite băuturi alcoolice, cele vizate fiind în special spirtoasele.

În Transilvania, primele acțiuni antialcoolice întreprinse de români poartă pecetea unor nume ca George Bariț și Pavel Vasici⁴. Prima reuniune de temperanță a luat ființă în 1847 la Brașov, condusă de Ioan Petricu, ai cărei membri se legau să nu mai consume alcool distilat și să fie cât mai temperați în consumul de vin și bere⁵. Numărul unor asemenea asociații, societăți, uniuni a sporit în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, putându-se identifica aproximativ 28-30 de reuniuni, multe dintre acestea funcționând în mediul rural,

¹ *Alcohol and Temperance* 2003, p. xxxiv.

² *Ibidem*, p. xxxiii-xlv.

³ Thomasson 1980, p. 190-191.

⁴ Rotar 2008, p. 264.

⁵ Rotar 2007, p. 301.

conduse de preotul sau învățătorul satului⁶. Un discurs antialcoolic produce și *ASTRA*, prin prelegerile și publicațiile sale; se pot lua în calcul de asemenea discursul folcloric, apoi presa și literatura, care își sporesc numărul creațiilor cu conținut antialcoolic⁷.

Evident, acțiunile românilor împotriva alcoolului s-au derulat sub spectrul legislației maghiare. Pentru perioada de la confluența veacurilor, aceasta a avut prevederi antialcoolice importante. De pildă, băieții sub 15 și fetele sub 14 ani nu aveau accesul permis în cârciumi; birtașul nu putea da pe credit produse a căror valoare să depășească patru coroane; birturile nu puteau funcționa în apropierea școlilor și bisericilor; în timpul serviciului divin și procesiunilor religioase, birturile trebuiau închise; de asemenea, școlilor li se cerea să întreprindă acțiuni de combatere a alcoolismului⁸. Ministerul Ungar al Cultelor și Instrucțiunii Publice, prin circulara nr. 1125 din 24 aprilie 1903, solicita înființarea de reuniuni de temperanță. Se cerea de asemenea atașarea de broșuri antialcoolice manualelor. În același timp, era recomandată înființarea de asociații de tineret unde consumul de alcool să fie interzis. Prin ordinul Ministerului, trebuia să existe în fiecare școală o zi rezervată expunerii consecințelor consumului de alcool, la care se adugă și alte prelegeri în școli pe aceeași temă, urmând ca acțiunile să fie verificate de către inspectorii regești⁹. Măsuri similare s-au luat și în România, fără a mai insista însă aici.

Înființare

Pe acest fond lua ființă și *Reuniunea de temperanță antialcoolică* a teologilor din Blaj. Ședința de constituire a reuniunii are loc la 17 decembrie 1910¹⁰, cu participarea a 80 de oameni. Fondatorii organizației motivau demersul lor: „Subscriși studenți în teologie și alumni în seminarul Bunevestiri din Blaj, considerând marea primejdie a alcoolismului cum și sfânta și incontestabila noastră datorie de a ne lupta împotriva acestei plăgi, ce pe toate termenele vieții – are secerișe pe cât de bogate pe atât de teribile: cu gândul cel mai curat ne legăm pe cuvântul nostru de cinste spre binele nostru și spre binele patriei și neamului nostru, să luptăm pe toate căile legali și morali contra abuzului ce se face cu beuturile alcoolice și pentru înlăturarea ocaziunelor cari promovează acest rău”¹¹. Reuniunea își asuma scopurile supreme de a determina folosirea cât mai cumpătată a băuturilor alcoolice, dar și de a elimina întru totul vinarsul din

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 303-306.

⁸ Rotar 2008, p. 264; Rotar 2006, p. 170-174.

⁹ Rotar 2008, p. 265; asupra altor demersuri antialcoolice în Ungaria, vezi Rotar 2006, p. 176-177.

¹⁰ Acțiunea de răspândire a statutelor a început în 1906-1907; hotărârea clericilor de a înființa reuniunea a fost publicată în ziarul *Unirea*; la începutul lui 1910, o comisie formată din opt membri a lucrat vreme de două luni la un proiect de statute pentru organizație: vezi ANDJA, *Reuniunea*, dosar 2, *Proces verbal*, 1 ian. 1913, p. 9.

¹¹ *Ibidem*, dos. 1/1910-1915.

uzul comun. Ea va funcționa cel puțin până în martie 1917, de când datează ultimele procese verbale ale ședințelor membrilor săi.

Organizare

Organigrama reuniunii era una amplă, fundamentată pe un cadru oficial și având în spate instituția Seminarului diecezan greco-catolic, ceea ce îi conferea din start o largă anvergură și din care motiv nu se poate pune semnul egal între o societate de asemenea calibru și alte reuniuni care fuseseră în cadrul restrâns al unor parohii. Reuniunea reprezenta astfel așa-numitul seminar, în fapt o academie teologică în toată regula, cu o prezență ce continua să fie pregnantă în sectorul cultural românesc din Transilvania și în intervalul temporal asupra căruia ne oprim¹². În legătură cu perioada anterioară, ne mărginim la a menționa câteva personalități care au predat sau studiat la Academia blăjeană (sau și una și alta), dintre cele mai importante ale românilor pentru veacul al XIX-lea: Vasile Rațiu, Timotei Cipariu, Simion Bărnuțiu, George Bariț, Ioan Rusu, Iacob Mureșianu, Axente Sever, Ioan Micu Moldovan ș.m.a.

Liga era condusă de un comitet, ales anual, ce cuprindea un președinte (au fost pe rând președinți: Ioan Bozdog, Ion Belu, Patriciu Tătar), un vicepreședinte, un secretar, un casier, un controlor și un notar¹³. Grosul membrilor ordinari îl constituiau studenții seminarului, la care se adăugau membrii fondatori, cei cu o contribuție anuală de 20 de coroane la bugetul ligii. Mai existau și membrii de onoare, de obicei din rândul conducerii seminarului, aleși de către comitetul conducător¹⁴. Se făcea de asemenea distincția între membrii interni și externi, ultimii provenind în special din rândul alumnilor seminarului, care la un moment dat au fost și ei membri ordinari, rămânând după absolvire, adică după ce vor fi ajuns capelani, preoți sau parohi, mai mult sau mai puțin activi pentru Reuniune. Numărul total al membrilor varia de la un an la altul, undeva între 50 și 80. Sediul ligii era la Blaj, în cadrul seminarului.

După statutele reuniunii, discrepanța între drepturile și obligațiile membrilor era însemnată, drepturile limitându-se la posibilitatea de vot, în timp ce „datorințele” erau numeroase. Reuniunea delimita două căi principale de urmat de către adepți: temperanța și abstenența. Fiecare membru urma să semneze, pe lângă aderarea la principiile reuniunii, pentru calitatea de abstinent sau temperat la care se angaja, dar trebuia să informeze și asupra perioadei de timp pentru care subscrie (minimumul era de un an ca temperat, maximumul era nelimitat – de pildă, unii membri înscriși în 1912 au depus jurământul de temperanță până în 1920, alții chiar pentru totdeauna, *pro semper*), urmând ca, înainte cu două luni de expirarea termenului, să reinformeze comitetul reuniunii cu privire la noul interval de timp la care se obligă să țină temperanța sau

¹² Sigmirean 2003, p. 325-334.

¹³ Iată, de pildă, componența comitetului în 1914: Ion Belu – președinte; Patriciu Tătar – vicepreședinte; Simion Ghizdar – secretar; Ștefan Manciulea – casier; Caligula Pop Lupu – controlor; Ion Mărginean – notar.

¹⁴ ANDJA, *Reuniunea*, dos. 2/1912-1917, *Protocolul Reuniunii de temperanță a teologilor din Blaj*, f. 1.

abstinența. În caz de ne-informare, perioada urma să se prelungească automat cu același termen.

Cel ce își lua angajamentul de abstenență urma să elimine orice băutură alcoolică din consum. Temperatura nu aveau voie la nici un fel de vinars, exceptând folosirea „ca medicină în cazuri grave (cu Recomandăție medicală. Iar apoi în tea [ceai], din lipsă de lămâie putem pune de tot puțin rum”¹⁵). Diferențierea între băuturile alcoolice se face doar la acest nivel, defalcându-se net între consumul de vinars (nicăieri nu apare noțiunea de „băuturi spirtoase” sau „alcool distilat”¹⁶, iar „vinars” este singurul termen utilizat) și consumul celorlalte băuturi alcoolice. Angajamentul cuprindea de asemenea promisiunea de a evita frecventarea cârciumilor și hotelurilor pentru jocuri de noroc și consum de alcool, cu excepția unor evenimente sociale, culturale, economice. Membrii reuniunii mai promiteau să nu silească sau să îndemne pe nimeni să bea alcool. În cazul celor care au făcut legământul de temperanță, în timpul mesei urmau să nu se consume sub nicio formă mai mult de trei decilitri de vin (nu mai mult de 6 dcl pe zi; la nunți și banchete se permitea vinul până la o jumătate de litru) sau „o glajă de bere”. Alte căi de acțiune vizau rugăciunea, „lățirea scrierilor antialcoolice”, prelegeri populare, șezători literare, dezvoltarea gustului poporului pentru „plăceri superioare” și câștigarea a câți mai mulți membri pentru reuniune.

Pedepsele prevăzute în statutele reuniunii nu au fost aspre; ceea ce conta era cuvântul dat, pe de-o parte, apoi căderea în derizoriu și atragerea oprobriului colegilor teologi. Prin urmare, în caz de nerespectare a angajamentului de abstenență/temperanță, cel vizat era preluat de președinte la prima abatere, de adunarea membrilor la cea de-a doua, urmând ca la a treia abatere să fie scos din ligă. Totuși, după ispășirea pedepsei și sesizarea semnelor evidente de îndreptare, pedepsitul putea fi reprimat în ligă.

De la informație ...

În marea majoritate a ședințelor reuniunii, se pune problema efectelor pe care le produce alcoolismul. Aspectul „științific” transpare însă mai greu. Datele concrete sunt puține, după cum lipsesc și statisticile pe acest domeniu. Pe seama alcoolului par a fi puse de-a valma toate problemele sociale: „stricăciunile”, casele părăsite, locurile nelucrate, copiii orfani și amărâți, faptul că „spitalele și mai ales casele de nebuni sunt ticsite”. Delimitările nu sunt precise, dominând doar convingerea că „alcoolul ruinează corpul și sufletul, sănătatea și intelectul”¹⁷, că provoacă „morburii mentale” și este sursă a mizeriei și decadenței morale. Cunoștințele medicale sunt sumare, preluate grosso-modo din felurite lucrări mai mult sau mai puțin focalizate pe profil antialcoolic. Câteva lucrări în domeniu, semnate de autori autohtoni, sunt cunoscute și valorificate ca

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Asupra alcoolului distilat și accepțiunii sale în perioadă, vezi Rotar 2006, p. 155-185; Rotar 2007, p. 294-310.

¹⁷ ANDJA, *Reuniunea*, dos. 1/1910-1915.

informație în mai multe rânduri: este vorba de broșura lui Izidor Marcu și Ștefan Roșianu pe tema alcoolismului¹⁸, de lucrarea preotului Voniga¹⁹ sau îndreptarul pentru reuniuni de temperanță al lui Gavrilă Alușiu²⁰. Conferințele, prelegerile susținute în cadrul Reuniunii urmăresc o linie vehementă antialcoolică, limitând însă informația transmisă la nivelul unui ton acid, dar lipsit de un spirit critic real. Stilistica ia prim-planul iar aspectul științific este expediat în subsidiar. Orientarea este și mai vizibilă în cazul ședințelor festive ale Reuniunii, organizate anual, și care sunt extrem de ornate cu momente artistice, declamări de poezii patriotice susținute de seminariști și bucați muzicale executate de orchestră, pe lângă prelegeri antialcoolice mai mult metaforice decât orientate precis pe tematică.

„Oamenii de azi nu sunt îndestuliți cu soarta dar nu scumpetea nici dările sunt adevărata cauză a neajunsului, ci beutura, ea distruge, și în cantități mici, creierul, plămâni, inima [...] mai ales creierul îl afectează”²¹, însă excursul pe tărâmul medicinei se oprește la acest nivel. Alte informații par a fi mai degrabă știri spectaculoase de ziar: „Astfel un bețiv în un acces de nebunie și-a omorât soacra și de atunci încontinuu o vedea schimonosită și răzbunătoare, imprimându-i mare groază”; altele informațiile par a fi fabricate: „din 14 copii ai unui muzicant 4 au murit de mici, 8 au înnebunit și numai 2 au fost sănătoși”, fără a mai intra în detalii în ceea ce privește identitatea muzicantului.

Pe lângă tot acest discurs vehement își fac loc și informații mai precis focalizate. De pildă, în cadrul adunărilor se susțin prelegeri pe tema istoricului reuniunilor de temperanță, urmărind modul de pătrundere a ideilor în biserică, școală, stat. Se subliniază adesea gradul de pericolozitate sporit în cazul vinarsului și faptul că eliminarea acestei băuturi din uz a constituit obiectul mai multor societăți din America, Olanda, Suedia, Anglia, Italia, Franța etc²².

... la metaforă

Informațiile pragmatice, concrete, sunt suplinite însă printr-un arsenal de figuri de stil: alcoolismul, „întocmai ca un bolovan aruncat de pe creasta dealului, progresează și nu îl mai putem opri să cadă în prăpastie”; „vom putea zdrobi capul șarpelui celui mai înveninat”; alcoolul este un „dușman înfricoșat”, „un tiran”, o „molimă”, „un venin nimicitor” și un „izvor al fărădelegilor”²³; este un „monstru ce se înstăpânește asupra poporului”²⁴; „hienă care se nutrește cu sângele nostru”; „dușman comun al întregii omeniri”, „bacilul care macină vasele noastre”, „dușmanul cel mai primejdios al vieții familiale, individuale și sociale”; dușman ce trebuie „zdrobit și doborât de pe tronul său”; „dușman care

¹⁸ Marcu, Roșianu 1907.

¹⁹ Voniga 1910.

²⁰ Alușiu 1898.

²¹ ANDJA, *Reuniunea*, dos. 1, *Proces verbal*, 25 nov. 1914.

²² *Ibidem*, dos. 2/1916-1917, *Proces verbal*, 7 dec. 1916, f. 40.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, dos. 2, *Proces verbal*, 1 feb. 1913, p. 15.

de sute de ani domnește milioane de oameni”; „demon a cărui putere trebuie nimicită”; crâjma este „templul vițiilor” din care se înalță „vapori veninoși”²⁵; oamenii trebuie „să scape din ghiarele blăstămate ale alcoolismului”²⁶. La celălalt pol, temperanța este „virtutea aceea frumoasă”²⁷, „lupta este eroică”, antialcoolismul este o „idee măreață” ce cheamă la „înrolare sub stindardul său”; textele antialcoolice sunt „vorbi frumoase”, lupta antialcoolică este aidoma unei jertfe, membrii ligii „s-au înșiruit sub steagul alb cu inscripția: jos alcoolul, ca să ridice Biserica și neamul”²⁸.

Dimensiunea națională

Despre studenții în teologie de la Blaj, Nicolae Iorga spunea că sunt „râvnitori ai neamului lor, niște închinători călduroși ai idealurilor românești”²⁹. Viitori păstori ai poporului, tinerii teologi sunt conștienți de rolul lor și asimilează demersul antialcoolic acțiunilor de regenerare națională, unde Biserica greco-catolică și în special mediile de la Blaj își autoprofundă prim-planul: „Așa cum au ieșit ideile de regenerare națională și culturală din Blaj, tot așa trebuie să iasă și ideile de regenerare igienică”³⁰.

În cazul studenților la teologie și membri în același timp ai ligii antialcoolice, înclinația patriotică este cea mai vizibilă cu ocazia reuniunilor festive ale organizației. La aceste solemnități ale Ligii, orchestrările muzicale cuprind compoziții ca *Doina* lui M. Eminescu, iar recitări de poezii se orientează după creații ca *Neam rău* al lui Haralamb Lecca³¹, *Excelsior*, de Șt. O. Iosif, dar și *Carol al IX-lea* de George Coșbuc. Conținutul general al acestor ceremonii este de un vădit patriotism, fapt explicabil și prin contextul anilor Primului război mondial. Paradoxal, marea conflagrație în plină desfășurare este foarte puțin pomenită în actele ligii de temperanță de la Blaj; uneori între ravagiile produse de alcool se enumeră și efectele asupra ostașilor. Se întrezărește chiar un beneficiu al războiului, în relația acestuia cu alcoolul, și anume faptul că producția și consumul acestui „dușman înverșunat al omenirii” a scăzut³². Pe de altă parte, conținutul patriotic al discursului antialcoolic se fundamentează pe orientarea generală a epocii. În același timp, fenomenul este cu atât mai explicabil în litera scopurilor primordiale ale ligii, explicit formulate: „să scăpăm pe acest popor, să mântuim pe frații noștri din lanțurile tiranului”³³.

Deși preocupări similare au existat și anterior³⁴, membrii reuniunii de la Blaj consideră că propria ligă, formată în sânul seminarului greco-catolic, este

²⁵ *Ibidem*, 15 martie 1914, p. 32.

²⁶ *Ibidem*, dos. 2/ 1915-1916, *Proces verbal*, 22 nov. 1915, f. 34.

²⁷ *Ibidem*, dos. 2, *Proces verbal*, 1 feb 1913, p. 13.

²⁸ *Ibidem*, 15 martie 1914, p. 33.

²⁹ Iorga 1977, p. 237.

³⁰ ANDJA, *Reuniunea*, *Proces verbal*, 20 dec. 1914.

³¹ *Ibidem*, dos. 2/1914-1915, *Proces verbal*, 28 martie 1915, f. 26.

³² *Ibidem*, dos. 2/1916-1917, *Proces verbal*, 11 martie 1917, f. 42.

³³ *Ibidem*, dos. 2/1915-1916, *Proces verbal*, 22 nov. 1915, f. 33.

³⁴ Rotar 2007, p. 301-302.

prima organizație românească pentru combaterea alcoolului din cadrul „românimeii de sub coroana Sf. Ștefan”. Probabil nu lipsa cunoștințelor despre preocupările antialcoolice anterioare este cauza acestei formulări, nici tendința de a brava a blăjenilor, cât mai mult ideea că, într-adevăr, liga de la Blaj este prima la un asemenea calibru.

Semnalul de alarmă asupra riscurilor pe care alcoolul le ridică asupra integrității naționale a fost tras destul de frecvent în perioada de la confluența secolelor. Exagerarea rolului viciului și translatarea lui la nivel de comunitate națională avea cu siguranță rolul de a augmenta situația nedorită a românilor, în speranța ca o negociere piezișă a problemelor existente ar avea mai mulți sortii de izbândă: „să recunoaștem că poporul nostru este un popor alcoolic, în care patima beției, cu toate urmările ei triste, a prins rădăcini adânci și trainice”³⁵.

Spicuiind din discursul antialcoolic cu conținut patriotic al ligii de temperanță: „Cel ce bea trămurând paharul păharul cu beutură spirtoasă știți ce bea? Lacrimile femeii și copiilor, sângele și viața sa, va să zică fericirea familiei, țării și neamului său”³⁶; „Vai de neamul ce are mulți fii bețivi. Nouă ne revine sarcina de a-i lumina pe românii ardeleni – ceilalți, de la jurat la împărat, sunt străini de poporul nostru și sunt mai mult sau mai puțin răuvoitori”; „Poporul nostru este în mizerie”³⁷, „alcoolul roade temelile neamului nostru”, el este „cel mai mare inamic al poporului”; se vorbește despre un „popor în mare parte alcoolizat care nu e capabil de nici o muncă mai încordată și cu atât mai puțin de jertfă”³⁸; „dacă temperanța o cultivăm și în grădina sufletului poporului prin aceasta îl vom îndemna la virtuți și mintea li-se-va lumina”³⁹.

Prin mișcarea antialcoolică se urmărește „interesul propriu” dar cel puțin în egală măsură „binele națiunii”. Liga a văzut acțiunile sale și ca pe un prilej de concurență cu „alte neamuri” care au întreprins demersuri similare, amintindu-se în mai multe rânduri că diferite spații din Europa și din afara ei sunt mult mai avansate la capitolul măsuri antialcoolice, și că românii trebuie să acopere cât mai rapid acest ecart. Competiția antialcoolică este reprezentată de asemenea și cu alte confesiuni, considerate nocive pentru elementul național românesc: „francmasonii (care au întemeiat în sânul neamului loje, nepriincioase) - și ei se abțin”; se vorbește de „uneltirile pocăiților”; „maghiarii au două reuniuni de genul acesta (una romano-catolică, alta regnicolară); prin urmare, trebuia luptat cu aceleași arme, demersurile antialcoolice fiind, iată, percepute ca o luptă între „noi” și „ceilalți”. După un calcul estimativ, românii ar fi cheltuit cam 60 de milioane anual pentru băutură, adică „60 de milioane aruncate în vânt, sau mai bine zis în punga străinilor”⁴⁰.

³⁵ Voniga 1910.

³⁶ ANDJA, *Reuniunea*, dos. 1, *Proces verbal*, 25 nov. 1914.

³⁷ *Ibidem*, dos. 2, *Proces verbal*, 1 ian. 1913, p. 9.

³⁸ *Ibidem*, p. 14.

³⁹ *Ibidem*, dos. 2/1916-1917, *Proces verbal*, 11 martie 1917, f. 43.

⁴⁰ *Ibidem*, dos. 2, *Proces verbal*, 1 feb. 1913, p. 15.

Căi de acțiune

Informarea pornește de la adunările reuniunii, ocazii cu care preoți sau profesori conferențiază pe tema ravagiilor produse de consumul de alcool. Demersurile antialcoolice, ca de altfel și profilul reuniunii în discuție, se adresează în primul rând viitorilor preoți greco-catolici, pe considerentul, total realist, că într-o asemenea acțiune de anvergură extrem de largă, rolul cel mai important îl deține amvonul, biserica fiind principalul punct de reper și singura instituție la vremea respectivă capabilă să modeleze mentalul colectiv în termeni reali. Alte instituții, foruri sau societăți românești au o înrâurire mult mai delicată asupra populației românești din Transilvania la acest nivel.

Propaganda în favoarea reuniunii și acțiunilor ei nu este niciodată mulțumitoare. Demersurile pentru influențarea altor instituții de a înființa societăți similare, cu sau fără oblauduirea ligii de la Blaj, nu au nici ele succesul dorit. Liga hotărăște să lanseze un apel către toate societățile studențești pentru aderarea la mișcarea antialcoolică și trimite câte un exemplar din statute tuturor seminariilor române. Răspunsul primit, în cazul în care există, nu este niciodată unul afirmativ pe deplin. De la Gherla se informează că temperanța a intrat în calculele seminarului, dar într-o altă formă, fără reuniune, materializată prin instruirea ale poporului pe timpul vacanței; nu s-a reușit încă formarea unei reuniuni, dar se va mai încerca într-un viitor incert. Arădenii consideră ideea salutară, dar informează că în sânul instituției ar exista o societate de acest calibru. Răspunsul (neașteptat pentru cei de la Blaj) că în instituția respectivă funcționează o reuniune similară ridică indică totuși că schimbul de informații era precar, iar legăturile între ligile românești antialcoolice (în măsura în care reuniunea de la Arad era într-adevăr constituită ca ligă, de calibrul celei de la Blaj) erau practic inexistente. Timișorenii aderă, însă doar la principii. Cei din Ungvar răspund că se vor mai gândi. Sibiul, Caransebeșul și Pesta nu au dat răspuns: la Sibiu se menționează totuși conferințele profesorului Bălan, pe tema alcoolului, în schimb „cei din Caransebeș încă tac tăcerea peștelui, iar pestanii, ținându-se poate mai sus ca noi vor fi socotit că-i sub demnitatea lor să stea cu noi de vorbă în astfel de materii”⁴¹. Totuși, răspunsul teologilor din Budapesta va veni într-un târziu, în pofida reticențelor antialcoolicilor de la Blaj, anunțând chiar dorința de a intra în ligă, însă cu condiția modificării unor legi considerate imposibil de urmat în cazul lor⁴².

Prin urmare, după cum concluzionează și stafful reuniunii de la Blaj, rezultatul lasă de dorit între clericii români. Problema alcoolului s-a discutat în districtele protopopești din Ileaș, Zalău, Cătina, Cluj, Cichindeal și s-a ajuns la concluzia că alcoolul trebuie scos negreșit de la funcțiunile sacre, în ciuda faptului că unii preoți „au început cu zeflemeaua și cu dispreț răutăcios”⁴³.

⁴¹ *Ibidem*, 22 mai 1913, p. 22-23.

⁴² *Ibidem*, 8 dec. 1913, p. 31.

⁴³ *Ibidem*, 22 mai 1913, p. 24.

După cum era prevăzut și în statutele reuniunii, căile principale urmărite mergeau pe direcția propagandei, a diseminării informației antialcoolice în rândul populației, în special prin intermediul parohiilor. Propaganda pornea în rândul studenților și pedagogilor de la Blaj, apoi urma cercuri din ce în ce mai largi. În 1914, de pildă, înaintea sinoadelor din primăvară, se tipărește un *Apel* de către reuniune, ce va fi trimis tuturor protopopilor români greco-catolici din arhidieceza Transilvaniei și din cele trei dieceze, o foaie volantă chemând la luptă împotriva alcoolului⁴⁴.

Intenția de traducere a unor lucrări antialcoolice apare frecvent, materializarea însă lipsește; prin urmare, propunerile sunt aprobate, dar punerea în practică se amână „pe timpuri mai bune”. Nici lucrările care ar fi putut fi exploatate în acest sens nu erau numeroase, sau, cel puțin, nu erau la îndemâna temperanților de la Blaj. O lucrare des invocată era broșura *Alcoolismul*, al lui Izidor Marcu și Ștefan Roșian⁴⁵.

În favoarea antialcoolismului este necesar să se lucreze atât cu pana cât și cu pilda, acestea sunt orizonturile de acțiune ale temperanților. Prelegerile populare sunt mai lesne de pus în practică și sunt organizate în fiecare lună. Este totodată probabil cea mai răspândită metodă, întrucât membrii reuniuni sunt viitori preoți, iar vocea preotului este cu siguranță, pentru perioada în discuție, una dintre cele mai ascultate din comunitate.

Din arsenalul antialcoolic nu putea să lipsească, ținând cont de profilul membrilor reuniunii, rugăciunea, văzută ca o posibilitate continuă de acțiune și promovată pe toate căile. Ajutorul lui Dumnezeu devine esențial, fără a neglija însă factorul volitiv-motivațional, pentru că împotriva unui dușman atât de nimicitor este nevoie de „voință tare”.

Nemulțumiri

Problema financiară pare să fie cea mai prezentă; de cele mai multe ori lipsesc fondurile pentru organizarea unor acțiuni consistente; bugetul reuniunii este unul sărac, bazat mai mult pe donațiile unor clerici superiori (de pildă, în mai 1913, activul reuniunii era de 5,90 coroane⁴⁶; în 1916 era de 25 de coroane⁴⁷).

Alte inconveniențe apar din cauza unor membri, ce ajung să vocifereze în fața prelungirii automate (neurmărind exact litera statutelor, unii uită să reia sau să anuleze angajamentul cu două luni înainte de expirare) a perioadei de abstenență/temperanță, ceea ce dovedește faptul că apartenența la reuniune și abținerea de la consumul de alcool nu era un lucru facil pentru studenții respectivi. Și încrederea în ținerea jurământului de temperanță pare a fi mai degrabă șubredă, fapt ce se întrezărește în urma unor propuneri (altfel respinse) de organizare de ședințe lunare sau adunări, în care fiecare membru să

⁴⁴ *Ibidem*, 15 martie 1914, p. 32-35.

⁴⁵ *Ibidem*, 1 ian 1913, p. 9.

⁴⁶ *Ibidem*, 22 mai 1913, p. 20.

⁴⁷ *Ibidem*, dos. 2/1915-1916, *Proces verbal*, 16 ian. 1916, f. 36.

mărturisescă în ce măsură a ținut legile ligii. Cu alte cuvinte, se cere întărirea jurământului cu un nou jurământ, prin care membrii reuniunii să jure că au ținut jurământul. În mai multe ședințe se constată „cu durere” că membrii nu țin la ligă așa cum ar trebui, după cum nu își respectă nici jurămintele. Ștefan Manciuța, la vremea respectivă student al Seminarului și casier al reuniunii (și celebru om de cultură la maturitate), sesiza: unul bea în seminar mai mult decât s-a legat; altul bea în afară de Blaj încât un preot a zis că a băut teologul de credea că creapă reverenda de pe el⁴⁸. Un alt membru, Gheorghe Pataki Văleanul, a trecut în mai multe rânduri nu numai granițele abstenenței, ci și ale temperanței, îmbătându-se chiar în Seminar; admoniția protocolară pentru acesta constă într-o călătorie la Mănăstirea Prislopului și reînnoirea jurămintelor, altfel urmând „să fie scos cu rușine din sânul Reuniunii”⁴⁹. Se consideră că există delăsare în rândul membrilor și pentru că nimeni nu este pedepsit; solicitările de pedeapsă sunt însă adesea fără adresă directă, sunt discutate și rămân în suspensie. Nemulțumirile iscă și intervenții radicale în cadrul reuniunilor, punându-se problema supraviețuirii ligii: „Vrem să trăiască liga, ori vrem să o îngropăm? (Voci: Să trăiască!)”⁵⁰.

Liga de la Blaj nu pare să facă față „exigențelor” domeniului, așa cum apar ele la nivel internațional. Cert este că la întâlnirea Comitetului internațional al reuniunilor catolice antialcoolice, organizată în 21-23 aprilie 1914 la Roma, Biserica greco-catolică română nu și-a trimis delegații, motivând că nu există nici o reuniune antialcoolică în stare să își trimită un reprezentant⁵¹, prin urmare nici liga de la Blaj nu era considerată demnă a fi reprezentată la Roma.

Concluzii

Modul de organizare al ligii de la Blaj, principiile care stau la baza sa, statutele, organigrama și intențiile trimit la o societate de temperanță de tip modern, adaptată nevoilor societății și cu un rol dificil asumat, pe direcția salvagărdării naționale. Punerea în practică a unor intenții lasă însă adesea de dorit. Impactul demersurilor reuniunii asupra societății românești este un subiect ce poate naște ipoteze felurite, însă greu de urmărit și susținut. Ar fi de urmărit cifrele statistice ale consumului și dependenței de alcool în zonă la vremea respectivă, însă proximitatea Primului Război Mondial influențează analiza mai ales a efectelor pe termen mediu și lung ale demersurilor reuniunii. În linii mari, dincolo de limitele dificil de stabilit pentru o arie ce ar trebui luată în calcul în discuția de față, situația consumului de alcool în Transilvania prezenta cifre îngrijorătoare și mai târziu, în intervalul interbelic. De exemplu, în 1929 existau 52.460 de cârciumi iar alcoolul era considerat responsabil pentru 47.000 de victime anual; cifrele sunt exagerate, fiind prezentate în statistici ale reuniunii

⁴⁸ *Ibidem*, *Proces verbal*, 20 dec. 1914.

⁴⁹ *Ibidem*, dos. 2, *Proces verbal*, 22 mai 1913, p. 26.

⁵⁰ *Ibidem*, *Proces verbal*, 1 ianuarie 1915.

⁵¹ Rotar 2006, p. 176.

antialcoolice *Temperanța*, însă nici cele reale nu sunt radical diferite⁵². Reuniunile de temperanță vor continua să ființeze și să sporească; cele mai cunoscute sunt *Liga Antialcoolică Română* și *Liga Temperanța*.

The Anti-alcoholic Temperance Reunion of Blaj (1910-1917)

(Abstract)

In the second half of the 19th Century, the pattern of anti-alcoholic reunions outspreads. The Hungarian law, besides other measures against the alcohol consumption, recommends the establishment of temperance reunions. In this context, in 17 of December 1910, the anti-alcoholic Reunion of Blaj is established, which was meant to function inside the Institution of the Greek-Catholic Seminary of the Diocese. The main goals of the Reunion were to persuade and induce moderate alcohol consumption and to totally eliminate spirits from common use. The Reunion's discourse follows few patterns, which are analyzed in the present study. A very important content is the nationalist side of the discourse, as the anti-alcoholic actions are seen as a completion between *Us* and *The Others*. The member's profile is specific for a future Greek-Catholic priest. Also, the metaphorical content of the discourse is more pregnant than the scientific one. The paths of action that must be followed by the members are propaganda, dissemination by lectures and lessons for the Romanian population, issuance of anti-alcoholic publications and translations, and, not at least, prayers. The organisational structure, the principles, the statute, the ideas and intentions present a modern anti-alcoholic organisation in Blaj, adapted to the needs and beliefs of the community, assuming the difficult goal of national revival. Nonetheless, the practice was not as bountiful as the principles.

Abrevieri bibliografice

- ANDJA, *Reuniunea* - Arhivele Naționale. Direcția Județeană Alba, fond *Reuniunea de temperanță a teologilor din Blaj*, nr. fond 1406, nr. inv. 2018.
- Alcohol and Temperance* 2003 - *Alcohol and Temperance in Modern History. A Global Encyclopedia*, Editors Jack S. Blocker Jr., David M. Fahey, Ian R. Tyrrell, vol. 1, ABC-Clio, 2003.
- Aluășiu 1898 - Gavrilă Aluășiu, *Societăți de cumpătare! Îndreptar pentru înființarea lor după modelul „Societăți de cumpătare din comuna Babța (Sălagiu)”*, Sibiu, 1898.
- Iorga 1977 - Nicolae Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, București, Ed. Minerva, 1977.
- Marcu, Roșianu 1907 - Izidor Marcu, Ștefan Roșianu, *Alcoolismul*, Blaj, Tipografia Seminarului Arhidiecezan, 1907.

⁵² Rotar 2008, p. 260-262.

- Rotar 2006 - Marius Rotar, „Apa care arde în flăcări. Dimensiuni ale alcoolismului în Transilvania celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”, în *CAI*, 8, V, 2006, p. 155-185.
- Rotar 2007 - Marius Rotar, “Probatoriul unei istorii a alcoolismului în România secolelor XIX-XX”, în *AMB*, II, 1, 2007, p. 294-310.
- Rotar 2008 - Marius Rotar, “Propagandă și acțiuni antialcoolice în România interbelică”, în *Apulum*, XLV, 2008, p. 259-281.
- Sigmirean 2003 - Cornel Sigmirean, “Studentii Academiei de teologie din Blaj între anii 1806-1911”, în *AIIC(N)*, XLII, Series Historica, 2003, p. 325-334.
- Thomasson 1980 - Richard F. Thomasson, *Iceland, The First New Society*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1980.
- Voniga 1910 - Pr. D. Voniga, *Mizerie, boală, crimă și degenerare sau Alcoolismul și urmările lui din punct de vedere economic, igienic, moral și național. Conferință pentru combaterea alcoolismului*, Orăștie, Tipografia Nouă, 1910.

Cuvinte-cheie: alcoolism, acțiuni antialcoolice, temperanță, abstenință, jurământ, reuniune, băuturi spirtoase, seminar, greco-catolic.

Keywords: alcoholism, anti-alcoholic actions, temperance, abstinence, vow, reunion, spirits, Seminary, Greek-Catholic.